

NIEUW GELOOF VRAAGT

NIEUWE BEELDEN

Pastels van

Egbert
Dekkers

HET Museum voor nieuwe religieuze kunst te Utrecht herbergt tot 5 november een hoogst opmerkelijke expositie: de Brabantse priester-schilder Egbert Dekkers stelt er een dertigtal pastels ten toon, die taferelen afbeelden uit het visionaire boek dat de Heilige Schrift besluit: de Openbaring van Sint Jan.

Is een dergelijke reeks op zichzelf al belangwekkend, de expositie ontleent haar bijzondere betekenis vooral aan het feit, dat hier een ernstige poging wordt gewaagd om te komen tot iets, wat de laatste jaren dikwijls onderwerp van bewogen discussies is geweest: een eigen, typisch moderne, religieuze beeldtaal.

LANGE tijd scheen Egbert Dekkers beslist niet de man om een dergelijke poging te ondernemen, laat staan met enig succes bekroond te zien. Hij imiteerde verschillende stijlen, soms leek het Egyptisch of Assyrisch, een andere keer was het Michelangelo. Maar plotseling is hij op zoek gegaan naar zichzelf, naar wat hij zelf als modern, gelovig artiest te zeggen had. Het resultaat komt hem ongetwijfeld op een paar kwade gezichten te staan, maar dat kan nu eenmaal niet anders.

Sinds de beeldende kunst zich meer en meer verwijderde van de fotografische werkelijkheid, ontstond er voor de religieuze, meer nog voor de kerkelijke kunstenaar een allesbehalve eenvoudige situatie. De moderne kunstenaar gebruikt zijn voor velen (nog) moeilijk verstaanbare taal niet voor zijn „plezier“, hij doet zo omdat hij niet anders kan. Dat wil zeggen: wanneer hij een goed artiest is, beschikt hij zeker over de technische vermogens waarmee hij bij voorbeeld een nauwkeurig gelijkend landschap zou kunnen schilderen, maar de tijd en zijn in die tijd levende persoonlijkheid dwingen hem tot het gebruiken van andere middelen, het spreken van een andere taal. Zijn verhouding tot de werkelijkheid is veranderd, zijn situatie in de wereld is een andere dan die van zijn voorgangers en hij geeft daaraan uitdrukking door het hanteren van een andere vorm.

Teken van tegenspraak

DAAR komt voor de christelijke kunstenaar nog een afzonderlijk, moeilijk probleem, bij. Christelijke kunst is in hoge mate symbolische kunst, maar de kracht der oude symboliek is aanzienlijk verminderd. De moderne mens kan nauwelijks meer in symbolen zien, in symbolen denken. De tekenen, waarvan de kerkelijke kunst zich sinds vele eeuwen bedient, zijn zoveel gebruikt dat ze in zekere zin zijn uitgehold. Dit laatste correspondeert met de algemene crisis, waarin het christelijke en meer nog het kerkelijke bewustzijn is geraakt: Kerk en geloof zijn niet meer de vanzelfsprekende ordeningen van het bestaan, die zij lange tijd waren, zij zijn veeleer „teken van tegenspraak“ en moeten op een steeds meer onkerkelijk wordende wereld worden veroverd.

De christelijke kunstenaar voert zijn strijd dus op twee fronten: enerzijds strijdt hij met de eigen stijl van zijn tijd, anderzijds met de noodzakelijk-

EGBERT DEKKERS' tekening „Maria Boodschap“ op de tentoonstelling van zijn recente werk in het Museum voor nieuwe religieuze kunst te Utrecht.

heid tot het scheppen van een nieuwe, christelijke taal, corresponderend met zijn eigentijds geloofsbesef. Maar tegelijkertijd staat hij nog voor een ander probleem: hij leeft in een geloofsgemeenschap die — hoezeer ook daar de verhouding tot de traditie losser is geworden — sterk in een traditie is opgenomen en van die traditie uit ook leeft. Waar het uitdrukkelijk kerkelijke kunst betreft, komt daar nog een voorwaarde bij: de kunst in de Kerk heeft de taak te verkondigen en een onontwikkeldbare voorwaarde voor verkondiging is verstaanbaarheid. Dit laatste betekent niet, dat iedereen het „plaatje“ onmiddellijk behoeft te onderkennen, maar het legt de kunstenaar toch zekere beperkingen op.

Overtuigingskracht

VAN al deze problemen vindt men in het nieuwe werk van Egbert Dekkers, zoals dit in Utrecht bijeen is, duidelijk de weerspiegeling. Er is worsteling in, onzekerheid, het heeft traditionele en tevens zeer eigentijdse elementen, maar vooral — en dit geeft de tentoonstelling haar grootste waarde — het wordt gekenmerkt door een zeer sterke wil tot het eigentijds beelden van een zeer bewust geloofsbesef. Het is lang niet overal geslaagd, het heeft naar mijn smaak onbegrijpelijk zwakke momenten, met name heeft het soms iets slap modieus, maar in de beste stukken heeft het een zeer sterke, aangrijpende overtuigingskracht.

Draagt het ook bij tot de creatie van een meer dan persoonlijke symbolentaal? De vraag laat zich op grond van het tentoongestelde niet geheel beantwoorden. Het grootste deel bestaat uit de pastels, die de Apocalyps in beeld brengen en hoe vreemd het ook schijnen mag: in zekere zin heeft Dekkers het zich daarmee gemakkelijk gemaakt. De door Sint Jan opgetekende visioenen zijn één machtig arsenaal van gestalten en dingen, die alle op zichzelf reeds symbolen zijn. Over het algemeen zijn zij daarenboven niet on-

derworpen geweest aan het slijtageproces der meer dagelijkse voorstellingen. Een kunstenaar, die de Apocalyps wil uitbeelden, heeft alleen door de oorspronkelijke gestalte van het onderwerp reeds een duidelijke voorsprong.

Niettemin is de pastelreeks van Dekkers een indrukwekkende prestatie met waarlijk prachtige momenten. In de catalogus wordt verteld, dat hij deze serie tijdens een maandenlange afzondering schiep. Deze concentratie heeft onmiddellijk navijwbare vruchten afgeworpen: vrijwel alle stukken worden gekenmerkt door een hoge, geestelijke spanning, die de composities een hevige geladenheid heeft meegegeven. De kleur is nogal ongelijk, het materiaal had ik liever door verf vervangen gezien, het is daarenboven vaak slordig gebruikt, maar door deze tekorten heen manifesteert zich toch, voortdurend een zeer besliste, beeldende kracht.

Ook in de andere tekeningen komt deze tot uiting. Daarin valt trouwens Dekkers' vermogen tot oorspronkelijk verbeelden van traditionele gegevens objectiever te beoordelen. Zijn Madonna's verdienen eigenlijk een afzonderlijke beschouwing: hij grijpt ver in de geschiedenis terug en laat de lieflijke verbeelding van het lieve moedertje met het lieve kindje ver achter zich. Hij grijpt terug naar de byzantijnse kunst, naar grote vormen die vooral een machtig beginsel van leven en bescherming moeten uitdrukken, maar hij verzwakt ze soms weer door een zeker modieus primitivisme en een vale, onpersoonlijke kleur.